

GLAS TONZILA

besplatni primjerak

broj prvi

AKTIVISTICKA KUHARICA

*najbolji recepti
za kuhanje
nenasilnog prosvjeda*

UVOD

Zašto je nekad potrebno izaći na ulice i glasno reći što nam smeta? Sami gradimo svijet u kakvom želimo živjeti. Zadnjih godina svjedočimo srozavanju i napadima na teško izvorena ljudska prava. Pokušava se ograničiti pravo na izbor, na tjelesnu autonomiju, napadaju se prava manjina, nečija seksualna orijentacija ili rodno identificiranje postali su motivi na pustevima koji se pale, nasilje postaje opravdani tretman drugih, i javljaju se novi pokreti koji nerijetko nastupaju pod krinkom zaštite ljudskih prava, a zapravo sustavno rade na njihovom urušavanju kako bi ostvarili poredak koji im pogoduje.

Prosvjedovanje, odnosno udruživanje ili javno okupljanje, temeljni je alat demokratskog društva u situacijama kada su naša prava ugrožena, kako bi problem stavili u fokus javnosti i javno izrazili nezadovoljstvo i svoje zahtjeve vladajućima, ali i ponudili prostor istomišljenicima/cama da se okupe, osnaže i podrže u borbi za zaštitu svojih prava.

Oni koji su na poziciji moći, odnosno oni koji djeluju „odozgo“, često zaboravljaju svoju ulogu, a to je dobrobit svih građana i građanki, a ne vlastita korist. To je još jedan od razloga radi kojeg je iznimno važno iskoristiti pravo prosvjedovanja, dati svoj doprinos, reagirati odmah, izaći na ulice i glasno reći što nam smeta, u kakvom svijetu želimo živjeti, zahtijevati naša prava te ukazati na njihovo kršenje. U tome će se prepoznati moć udruživanja i građanskog aktivizma.

Iz pozicije „odozdo“ promjene se ne postižu preko noći, stoga je za aktivističko djelovanje potrebna upornost, strpljenje, solidarnost i zajedništvo. Ne dajte se obeshrabriti u svom djelovanju, povijest nam pokazuje da su promjene moguće i nužne.

Kako bi aktivistička akcija imala željeni efekt, čak i za najjednostavniji događaj potrebno je misliti na više faktora o kojima će ovisiti uspješnost akcije i sigurnost svih koji su u nju uključeni. Stoga vam preporučujemo kuhanje prema aktivističkim receptima ove kuharice.

U našoj će kuharici naći savjete koje smo sastavile na temelju našeg višegodišnjeg aktivističkog iskustva i savjetovanja s mirovnim aktivistima i pravnicima. Sažeto i jasno, naći ćete sve što vam je potrebno za organizaciju prosvjeda i aktivističkih akcija - od principa nenasilnog djelovanja, motivacije za djelovanje i udruživanje, logističkih i organizacijskih poslova, zakonskih točaka, pa do pravnih savjeta za koje vjerujemo da će vam dobro doći.

Želimo vam uspješno kuhanje,

PaRiterke

KAKVO SVE NASILJE POSTOJI?

Zbog čega ljudi često radje pribjegavaju nasilju nego li nenasilnim sredstvima? Makar mnogi znaju koje probleme nose sa sobom, ipak radje pribjegavaju nasilnim postupcima.

Nasilje se čini privlačnim jer postiže kratkoročna i brza rješenja prema logici: pobjednik – poraženi. Nasilje je privlačno jer privlači pažnju i ljudi misle da time stiču poštovanje drugih.

Nasilje je privlačno jer odgovara patrijarhalnoj, dominantnoj logici i čuva postojeći red i podjelu uloga. Ono je u svako doba nadohvat ruke i ne mora se posebno učiti ili poticati na nasilje. Uza se nosimo uvijek nasilje i možemo ga upotrijebiti kada ne vladamo svojim porivima.

Prije no što se pozabavimo očito problematičnim osobinama nasilja, pojasnimo prvo što razumijemo pod pojmom nasilje. Prema sistematizaciji mirovnog teoretičara Johan Galtunga, nasilje se može podijeliti na tri područja:

KULTURNO NASILJE

DIREKTNO NASILJE

STRUKTURALNO NASILJE

DIREKTNO NASILJE: može se prepoznati vršitelj nasilja (agens). Odnosi se na fizičko nasilje, koje nanosi tjelesne štete, a najgora od njih je smrt. Ili psihičko nasilje koje smanjuje duhovni potencijal druge osobe, to su npr. indoktrinacija, prijetnje, poniženja.

STRUKTURALNO NASILJE djeluje indirektno, a temelji se na zloupotrebi moći kao što je izrabljivanje ili tlačenje ljudi. Teže je dokazati tko je neposredni počinitelj mada su stvarne posljedice za tijelo i dušu slične onima direktnog nasilja.

KULTURNO NASILJE opravdava vršenje direktnog ili strukturalnog nasilja. Ono se primjećuje npr. u kulturnim opravdanjima (ideološkim, znanstvenim, teološkim argumentima) koja održavaju konkretnе strukture kao da se nikada ne bi trebale mijenjati.

Strukturalne i kulturne pritiske Galtung ubraja u oblike nasilja jer je nasilje uvijek tamo gdje «su ljudi tako podvrgnuti utjecajima da njihovo aktualno tjelesno i duhovno razvijanje biva manje nego li je njihovo potencijalno ostvarivanje» Strukturalne prisile kao npr. hijerarhije u firmama ili nedostatak šanse za obrazovanjem za određeni sloj stanovništva mogu utjecati na ljude kao zatvor u kojem su njihove šanse znatno manje u usporedbi s drugima.

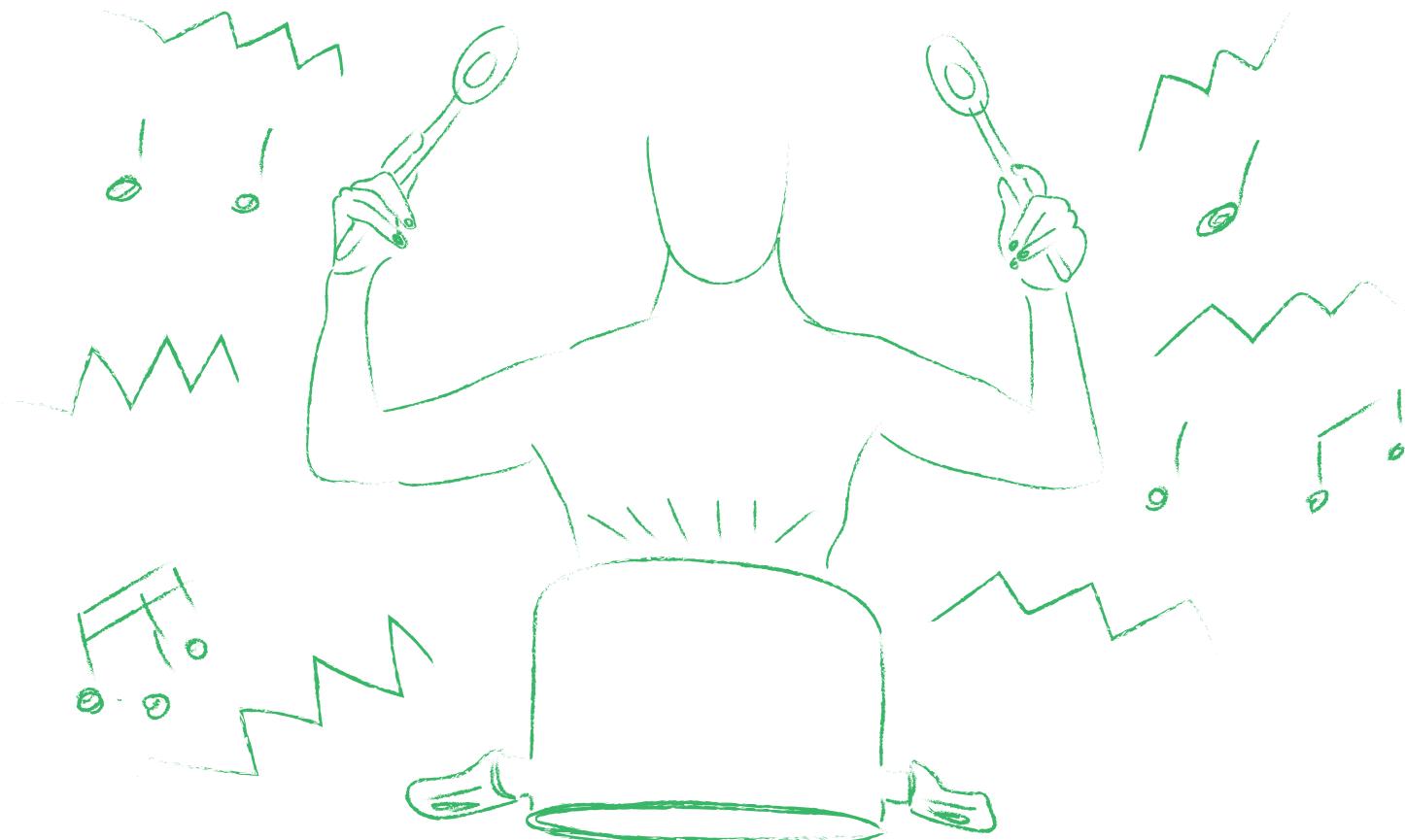
Razlika između strukturalnog i kulturnog nasilja ističe da je potrebno točno analizirati koji to utjecaji izazivaju neravnotežu među ljudima. Neravnoteža ometa ili čak sprečava konstruktivnu obradu sukoba.

Konstruktivna obrada sukoba uspijeva kada su odnosi ravnopravni, simetrični. Ipak većina konflikata je asimetrična te jača strana ili osoba može nametnuti drugoj svoju volju, tj. način kako ona želi da se riješi sukob. I u simetričnim sukobima može doći do eskalacije nasilja jer npr., obje strane ili osobe smatraju da se sukob može završiti samo porazom ili čak uništenjem druge strane. Zbog toga sukob eskalira i obje strane izgube sve budući da drugo strani svim silama izvlače tlo pod nogama...

Prvi koraci prema promjeni nasilne kulture su uspostavljanje

Westendorf, Silvia, Siebert, Jörg, Stennes, Norbert (ur.) (2002). Werkstaette fuer den Frieden, Aachen: Bischöfliches Hilfswerk Misereor e.V.

kontakata između sukobljenih strana i započinjanje ili održavanje komunikacije kako bi se razjasnili nesporazumi i ispravile iskrivljene predodžbe.

DESET OBILJEŽJA NENASILNE GRAĐANSKE NEPOSLUŠNOSTI:

Nenasilna (direktna) akcija je tradicionalna metoda rješavanja sukoba. Za njom posežu različite strane u sukobu u situacijama, u kojima se čini, da je teško ili čak nevjerojatno na demokratski način uspostaviti konsenzus o pravednosti i promjenama koje su u skladu s pravednosti. Nenasilna akcija ima kao cilj dramatiziranje sukoba tako da se više ne mogu ignorirati ni postojanje sukoba ni neučinkovitost većine primijenjenih metoda za rješavanje sukoba. Cilj nenasilne akcije je stvoriti u diktaturama ili formalnim demokracijama psihičke i socijalne uvjete u kojima se ponovno ili po prvi puta dugotrajno mogu regulirati dogovaranje i demokratsko odlučivanje.

Nenasilne akcije se razlikuju od prisilnih akcija po tome što njihovi protagonisti u svojim dramatičnim mjerama ni fizički ni psihički ne nanose ozljede svojim političkim protivnicima ili onima koji nisu uključeni u nenasilnu akciju. Ako su za vrijeme akcija oštećenja na imovini neizbjegna, onda treba ne samo ograničiti oštećenja materijalnih dobara nego i paziti da sudionici akcije preuzmu odgovornost za svoja djela. Anonimna sabotaža nije oblik nenasilne akcije. Nenasilna akcija ne smije ometati obavljanje službi, koje su važne za spašavanje života, niti spriječiti dijeljenje za život važnih dobara.

Nenasilna akcija se u svojoj biti razlikuje od metoda nasilnog rješavanja sukoba u tome što u tijeku sukoba protagonisti nastoje uvjeriti svoje protivnike u društvenu prihvatljivost, čak u neškodljivost vlastitih predodžbi, ali im jasno daju do znanja da će odstupiti samo zbog uvjerljivih argumenata, a nikako zbog pritiska prisile.

-
- The diagram illustrates the ten features of nonviolent citizenship as a sequential process. It starts with 'Akcija je ilegalna' (Action is illegal) at the top left, followed by 'Djelovanje proizlazi iz prigovora savjesti' (Action originates from conscience), then 'Djelovanje je dobro promišljeno' (Action is well-considered), 'Postoji suodnos između cilja akcije i načina djelovanja' (There is a relationship between the goal of the action and the method of action), 'Uskraćivanje poslušnosti javno se obrazlaže' (Disobeying authority is publicly acknowledged), 'Sva legalna sredstva su prethodno iskorištena' (All legal means have been previously used), 'Djelovanje se provodi bez tajnosti' (Action is conducted without secrecy), 'Svjesno se uzima na sebe rizik kažnjavanja' (One自觉 accepts the risk of punishment), and finally 'Obaveza naspram drugih ljudi' (Obligation towards other people).
1. Akcija je ilegalna
 2. Djelovanje proizlazi iz prigovora savjesti
 3. Djelovanje je dobro promišljeno
 4. Postoji suodnos između cilja akcije i načina djelovanja
 5. Uskraćivanje poslušnosti javno se obrazlaže
 6. Sva legalna sredstva su prethodno iskorištena
 7. Djelovanje se provodi bez tajnosti
 8. Svjesno se uzima na sebe rizik kažnjavanja
 9. Obaveza na nenasilno djelovanje
 10. Dostojanstvo drugih ljudi bezuvjetno se poštuje.

NEKE PRETPOSTAVKE ZA USPJEH NENASILNIH AKCIJA

Osobno područje

- * nadvladavanje vlastitih strahova
- * moralna jasnoća i snaga
- * jasnoća oko vlastite motivacije za djelovanje
- * odricanje od primjene ili prijetnje silom
- * građanska hrabrost
- * poznavanje vlastitih načina reagiranja u stresnim situacijama
- * grupa/zajednica kao oslonac
- * biti svjestan rizika vezanih uz akciju
- * spremnost prihvati poteškoće
- * spremnost snositi posljedice vlastitog djelovanja

Društvena / državna razina

- * određena mjera podnošenja političkog djelovanja
- * praćenje, toleriranje ili prihvatanje od strane (dijela) pučanstva
- * izvještavanje u medijima, javnost
- * podržavanje akcije (ili ciljeva) od strane drugih

Organizacijsko područje

- * pojasniti razumijevanje nenasilja u grupi
- * točna definicija cilja
- * paziti da pojedini ciljevi jesu ostvarivi
- * dobra organizacijska priprema
- * stvoriti demokratsku strukturu odlučivanja
- * trening sudionica i sudionika
- * unaprijed kroz igru uloga proći očekivane teške situacije
- * organizacija grupa podrške
- * povezanost s medijima
- * uklopljenost akcije u dugoročnu kampanju
- * duhovnost

Gugel, Günther (1996). Wir werden nicht weichen . Tübingen: Verein für Friedenspädagogik.

10 OSNOVNIH KORAKA ZA ORGANIZACIJU PROSVJEDA/MARŠA/JAVNOG OKUPLJANJA

1. Postavite cilj - što želite postići? Koju poruku želite poslati? Tko je publika?

2. Odaberite lokaciju - prikladna, simbolična i praktična. Obavezno pogledajte Zakon o javnom okupljanju čl. 11 u kojem stoe napomene o tome gdje se prosvjedi i mirna okupljanja ne smiju održavati. Ako je ovo prvi prosvjed kojeg organizirate i nemate pretjerano sredstava da izbjegavate prometnice jer zatvaranje prometnica znači izradu prometnog elaborata i dugački postupak prijave prosvjeda.

3. Odaberite vrijeme - kada može doći najviše ljudi? Hoće li u tom gradu u istom terminu biti još javnih događanja i na koji način to utječe na vaš prosvjed?

4. Napravite listu redarki - zlatno pravilo je 10 redara na 300 ljudi. Uvijek prilagodite broj očekivanih sudionica broju redarki prilikom prijave prosvjeda. Redarke mogu biti sve punoljetne osobe. Njihovi podaci se prilažu prijavi okupljanja/prosvjeda koja se nosi na MUP, a podaci koje trebate prikupiti od redarki jesu idući: ime i prezime, prebivalište, datum rođenja.

5. Prikupite sve potrebne dozvole - prvo se šalje upit gradu ili općini kojim se traži besplatno korištenje javne površine (zahtjev može poslati privatna ili pravna osoba). S rješenjem od grada/općine se odlazi u policijsku postaju. Obrazac prijave javnog okupljanja nalazi se na stranicama MUP-a svake županije: potražite obrazac koji se odnosi na vašu županiju, kao i podatke o tome u kojoj se točno policijskoj postaji i u koje vrijeme primaju zahtjevi. Zahtjev morate dostaviti minimalno 5 dana prije održavanja javnog okupljanja ili prosvjeda. Popunjeni obrazac treba kopirati i s originalom, kopijom i rješenjem od grada treba otići u MUP.

6. Ispisujte redoslijed događaja - Početna i završna lokacija marša, vrijeme kretanja, govorci, glazba. Prosvjed nije tulum i nije nužno raditi bogati program: razmislite o poruci koju želite poslati i na koji način ju želite poslati.

7. Razmislite o vizualnom identitetu, napravite transparente pazeći da nikoga osobno ne targetirate s istima, potaknite ljudе da na događanje dođu sa svojim rekvizitimа. Razmislite o izradi velikog bannera koji će ići na početku, hoće li kontaktirati bubnjarke, želite li u prosvjed uključiti i osobe iz udruge gluhih i nagluhih i kontaktirati osobu koja će prevoditi program na znakovni jezik.

8. Objavite događaj - objava medijima, društvene mreže ili press konferencija. Prilikom pisanja objave za medije pratite glavnih pet pitanja: tko, što, kada, gdje i zašto. Kao i prilikom pisanja najave za događanje, objava za medije mora biti jasna i do jedne stranice teksta, s diskursom koji je razumljiv širokoj javnosti.

9. Prije odlaska na mjesto prosvjeda obavezno uzmite dokumente kojima ćete dokazati da je **prosvjed prijavljen, vodu, hranu, transparente, oznake za redarke, megafone ili drugu tehničku opremu, zviždaljke i druge rekvizite**.

10. Poštujte sve okupljene i vlasništvo, cijelo vrijeme i držite se zakona. Pokušajte pratiti učinkovitost prosvjeda i učite na greškama.

Duži vodič za organizaciju prosvjeda, marševa i javnih događanja potražite na <http://bit.ly/VPMJ02020>.

JAVNA OKUPLJANJA I PROSVJEDI

(FAQ)

PITANJA I ODGOVORI

Odgovori na pitanja koja slijede općenite su naravi, podložni adaptaciji i interpretaciji konkretne situacije i odnosa, međutim, mogu davati smjernice u promišljanju, organiziranju i realiziranju konkretne prosvjedne akcije u cjelini, odnosno reagiranja pojedinca za slučaj službene intervencije. Inače, problem davanja egzaktnih i uvijek primjenjivih recepata, kao prilog ovoj Kuharici, jest nužna kontekstualizacija situacije o kojoj se raspravlja i tumačenja propisa koji se na istu odnosi pa je utoliko i domet primjenjivosti recepture (savjeta) ograničen i promjenjiv. Naime, osnovni princip nomotehnike (tehnike pisanja zakonskih tekstova) jest da norma bude maksimalno precizna (čime joj se praktički sužava polje primjene), ali isto tako i primjenjiva na neograničen broj životnih situacija, stoga, je u primjeni određenog zakona izbjegći tumačenje smisla, dosega i sadržaja pojedinog zakonskog pojma ili instituta gotovo nemoguće.

U svakom je slučaju ključ dobre akcije ostati pribranim, mirnim i nenasilnim u svim aspektima planiranja i djelovanja, ali isto tako ustrajnim u pozivanju na svoja osnovna zakonska prava u određenoj situaciji, kolikogod s druge strane postojao zid nerazumijevanja, legitimite sile i uskrate temeljnih informacija od strane službene osobe koja je u danom trenutku i danoj situaciji prvi i jedini primjenitelj tih istih zakona.

Smiju li me legitimirati redari na prosvjedu?

Prema trenutno važećoj zakonskoj regulativi točan bi odgovor mogao biti i ne i da. Naime, prema čl. 19. Zakona o javnom okupljanju, redar, nazovimo ga amater, koji je određen od strane organizatora mirnog prosvjeda i javnog okupljanja, a nije u

profesionalnom radnom odnosu zaštitara i kao takav angažiran u osiguranju određenog skupa, nema ovlaštenje provjere identiteta osoba (za popis njegovih ovlasti vidjeti dio II. 2. čl. 19. ovog rada). S druge, pak, strane, ukoliko je riječ o profesionalnom zaštitaru u izvršavanju naloga poslodavca (zaštitarske službe), angažiranim od strane organizatora mirnog okupljanja i javnog prosvjeda, odgovor bi bio potvrdan, obzirom je takva ovlast uredena čl. 46. Zakona o privatnoj zaštiti.

Smiju li me redari na prosvjedu udaljiti od mesta događanja?

Smiju, no, za takvu radnju moraju biti ispunjeni određeni uvjeti, s time da za slučaj nepostupanja po traženju redara, oni nisu ovlašteni primjenjivati silu, već se obratiti policijskim službenicima koji osiguravaju mirno okupljanje i javni prosvjed i uputiti ih na potrebu udaljenja određene osobe. Redar je ovlašten zabraniti ulazak u prostor na kojem se održava mirno okupljanje i javni prosvjed osobi za koji prosudi da bi mogla remetiti javni red i mir, a osobito u stanju opijenosti, zatim, ovlašten je isključiti osobu koja remeti javni red i mir, a osobu koja teže remeti javni red i mir ovlašten je i zadržati i odmah predati policiji.

Smiju li mi redari na prosvjedu oduzeti nešto moje (transparent, ...)?

Odgovor na ovo pitanje ovisi o karakteristikama predmeta koji bi mogao biti predmetom interesa. Redari su načelno ovlašteni pregledati osobu i njihove stvari te privremeno oduzeti predmete pogodne za nanošenje ozljeda pa, prema tome, osobne stvari, transparenti (ako prema svojstvima ne predstavljaju opasan predmet sličan oruđu) ne bi ulazile u kategoriju predmeta podložnih oduzimanju.

Koliko dugo nas smiju policajci držati u postaji bez da nam daju mogućnost da: jedemo, pijemo, koristimo mobitel, javljamo našim bližnjima gdje smo... i bez da nam kažu zašto smo dovedene u postaju?

Ograničavanje prava na slobodu kretanja, o čemu je svakako riječ kod svih službenih radnji uhićenja, dovođenja, privodenja

i zadržavanja, odnosno pravila postupanja kod takvih radnji primarno ovise o razlozima postupanja službene osobe. Kao što je to detaljnije razloženo u dijelu rada pod II. i navođenja zakonskih članaka pojedinih zakona kojima se uređuju isti pojmovi (Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, Prekršajni zakon, Zakon o kaznenom postupku), različita su prava građanina, a isto tako i ovlasti policije, ovisno o tome je li riječ o radnji dovođenja u postaju radi poduzimanja određenog policijskog posla i ovlasti ili, pak, o postupanju prema počinitelju prekršaja i kaznenog djela. Očekivati da će policijski službenik u realnom vremenu informirati osobu o razlogu postupanju na cesti, prilično je neživotno, međutim, svakako je pravo građanina kojemu je ograničena sloboda kretanja da bude informiran o razlozima ograničenja slobode i svom pravnom statusu čim bude doveden u policijsku postaju. Ukoliko nije u statusu uhićenika (što bi značilo da policija nema sumnje da je počinitelj kaznenog djela ili prekršaja), tada je osoba u statusu građanina pa, stoga, policija ne bi bila ovlaštена osobi oduzimati predmete, osobne dokumente, sredstva za komunikaciju i sl., obzirom da građanin nakon davanja obavijesti policiji (čak i ukoliko uskrati dati obavijest) može slobodno otići iz postaje. S druge strane, ukoliko osoba ima status uhićenika, tada minimalno ima temeljna prava na obaviještenost definirana Prekršajnim zakonom i Zakonom o kaznenom postupku, i to bez odgode: pravo na obaviještenost o razlozima uhićenja, pouku o tome da nije dužna iskazivati, da ima pravo na stručnu pomoć branitelja te pravo da se o uhićenju na njezin zahtjev izvijesti obitelj ili druga osoba koju ona odredi u roku od 12 sati (kod uhićenja u kaznenom postupku, za vrijeme dok traje uhićenje, osoba ima pravo komunicirati s jednom trećom osobom po svom izboru). Postoje i druga, detaljnije razrađena prava uhićenika koja svojim opsegom i ciljanim interesom nadilaze svrhu ovog rada pa se, stoga, neće posebno navoditi. Koliko dugo osoba smije biti zadržana u postaji ovisi o tome o kojoj je protupravnosti riječ (kaznenom djelu ili prekršaju), odnosno što od dalnjih radnji policija ima namjeru činiti s osobom (puštanje na slobodu ili dovođenje na sud kod dežurnog suca u prekršajnom postupku; predaja pritvorskom nadzorniku, dovođenje na ispitivanje kod državnog odvjetnika, odnosno dovođenje kod suca istrage radi određivanja istražnog zatvora u kaznenom postupku). Za potrebe ovog rada možemo

rezimirati da je vrijeme maksimalnog zadržavanja kod policije u prekršajnom postupku 12 sati, nakon čega je policija osobu, ako je s optužnim prijedlogom ne dovodi na sud, dužna pustiti na slobodu (iznimno, ukoliko je riječ o potrebi dovođenja na sud izvan radnog vremena suda, tada je maksimalno zadržavanje 24 sata, ali takvo produženo zadržavanje mora biti opravdano i posebno pisano obrazloženo). Rokovi maksimalnog trajanja zadržavanja kod policije za potrebe provođenja kaznenog postupka, a prije dovođenja sucu istrage radi određivanja istražnog zatvora, iznose 48 sati od trenutka uhićenja, odnosno 36 sati od trenutka uhićenja ukoliko je riječ o kaznenim djelima za koja je zapriječena kazna zatvora u trajanju do jedne godine (u navedenim rokovima osoba mora biti i ispitana kod državnog odvjetnika).

Trebamo li uvijek nakon legitimiranja ili dovođenja u postaju ili zadržavanja u istoj tražiti papir/potvrdu?

Građanima, u najmanju ruku, pripada pravo na informiranost od strane sustava u svakoj situaciji međuodnosa pojedinca i sustava, a posebice u slučaju bilo kakvog ograničavanja temeljnih osobnih prava i sloboda. Kod radnje 'legitimiranja', odnosno provjere i utvrđivanja identiteta policija nije u obvezi izdavati nikakvu potvrdu, no, za slučaj zadržavanja u policijskoj postaji uz ograničavanje slobode kretanja, svakako inzistirati na izdavanju potvrde (obično je riječ o "Izvješću o uhićenju i dovođenju").

Smijemo li odbiti otići s policijom u slučaju da nam vide lica i imamo osobne?

Pitanje je dosta neodređeno, ali ukoliko je riječ o radnji urednog provjeravanja identiteta osobe na licu mjesta (što je podložno interpretaciji kada je riječ o bilo kakvom kostimiranju i/ili izmjeni izgleda osobe, radi čega bi trebalo pristupiti radnji utvrđivanja identiteta u policijskoj postaji), a osoba posjeduje osobnu iskaznicu ili drugu javnu ispravu s fotografijom, nema potrebe za bilo kakvim odlaskom u policijsku postaju pa se, utoliko, osoba ima pravo usprotiviti dalnjem postupanju policije. Ukoliko policija i dalje inzistira na odlasku u postaju, tada je nužno inzistirati na pojašnjenu statusu u kojemu se osoba nalazi

(uhićenika), kao i razlozima za postupanje policije.

Koliko ljudi je javno okupljanje i gdje stoji taj podatak?

Čl. 4. st. 1. Zakona o javnom okupljanju definira da se mirnim okupljanjem i javnim prosvjedom smatra svako organizirano okupljanje više od 20 ljudi, koje se održava radi javnog izražavanja i promicanja političkih, socijalnih i nacionalnih uvjerenja i ciljeva. Međutim, nužno je uputiti i na postojanje "drugih oblika okupljanja" iz čl. 33. Zakona o javnom okupljanju za koje načelno ne postoji obveza prijavljivanja, no, postoji iznimka u smislu obveze prijavljivanja pojedinih oblika okupljanja (48 sati prije održavanja), koji obzirom na predmijevani broj sudionika (zakonom neodređen broj, ali svakako manji od 20) ili narav okupljanja, zahtijevaju poduzimanje posebnih sigurnosnih mjera izvan redovne djelatnosti mjesno ovlaštene policijske uprave. Ovakva "otvorena" norma ostavlja prilično široki prostor tumačenju policije o (ne)dozvoljenosti određenog neprijavljenog okupljanja.

Kako izgleda legalno privodenje? Moramo li dobiti zapisnik i potpisati ga, koliko dugo nas smiju zadržati bez zapisnika i smiju li uopće?

Odgovor na ovo pitanje detaljno je izložen kod odgovora na pitanje pod 4.

Ima li službena osoba (policajac) pravo me privesti bez očitog razloga i objašnjenja? Kao pješakinju na ulici. Koje su posljedice ukoliko se oduprem?

Policajac nema takvo pravo. O razlozima bilo kakve službene, policijske radnje, prema odredbama Zakona o policijskim poslovima i ovlastima i Pravilnika o načinu postupanja policijskih službenika, službena osoba dužna je obavijestiti građanina o razlozima poduzimanja takve radnje pa tako i radnje provjere identiteta, a pogotovo radnje kojom se suštinski ograničava sloboda kretanja. Ukoliko se na traženje građanina ne dobije valjni razlog poduzimanja službene radnje, građanin je ovlašten usprotiviti se. Kakve bi bile posljedice takve situacije,

teško je jednoznačno odgovoriti, no, izvjesna bi bila uporaba sredstava prisile (nakon upozorenja). Po izvršavanju takve radnje, građanin može propitati opravdanost i zakonitost takvog postupka prema odredbama Zakona o policiji (o ovoj temi konkretnije u dijelu II. 8. ovog rada).

Možemo li se pridružiti skupu sa suprotnim porukama od onih koje izražava "originalni" skup i o kome to ovisi (redarima, policiji)?

U teoriji da, no, prilično je izvjesno da bi to redar javnog prosvjeda, odnosno policijski službenik koji osigurava javni prosvjed, mogao kvalificirati kao potencijalni rizik za narušavanje javnog reda i mira, odnosno razlog za moguću eskalaciju nasilja i ugrožavanje sigurnosti sudionika i drugih građana. Kao što je već rečeno, stvar je konkretne situacije i procjene redara, odnosno policijskog službenika.

Imamo li pravo odbiti odlazak u policijsku stanicu ako nam nije jasno dan razlog i obrazloženje zašto me se privodi, uz jasno citiranje zakona? Je li to trenutak u kojem se treba pozvati odvjetnika/icu i zatražiti pravnu zaštitu?

Dijelom je na ovo pitanje odgovoreno pod 4. i 9., no, sažeto rečeno, policija je dužna obrazložiti građanima pojasniti svoje postupanje, a pogotovo odvođenje u policijsku postaju, pri čemu se svako ograničenje slobode ima smatrati uhićenjem, što implicira određena prava građanina, između ostalih i pravo na branitelja, odnosno pravo na obavještavanje obitelji ili treće osobe po izboru uhićenika.

I jedno ovako filozofsko pitanje (a možda i nije?) - koja (ili kakva) postupanja policije se u situacijama prekida javne akcije, izvođenja performansa ili jednostavno stajanja na ulici definira kao represivno i kršenje ljudskih prava i zakona?

Pitanje jest i filozofsko i praktično, no, precizno je odgovoriti veoma teško, osim generalno i uopćeno. Naime, osnovni aparat policije, kao tijela prevencije i represije, jest, u krajnjoj liniji, prisila koja emanira iz zakonskih odredbi, u prvom redu, Zakona

o policijskim poslovima i ovlastima. Ukoliko policija ocjeni određenu akciju rizikom u trenutku realizacije, vrlo vjerojatno će je, unatoč protivljenju, i prekinuti upravo argumentom i primjenom sredstava prisile. Ono što se može propitivati post festum jest opravdanost i zakonitost poduzimanja službene radnje kroz institute Zakona o policiji (pravo pritužbe i prigovora), odnosno, za slučaj flagrantnog kršenja ustavnih prava, moguće i u mediju kaznenog postupka protiv određenog policijskog službenika zbog kaznenog djela povrede prava na okupljanje i prosvjed iz čl. 128. Kaznenog zakona ili nekog drugog kaznenog djela protiv službene dužnosti. Prema tome, teško je definirati postupanje koje je a priori represivno i predstavlja kršenje ljudskih prava, osim da se kaže da je riječ o postupanjima kojima nedostaje legalitet (jer nemaju podlogu u zakonskoj ili podzakonskoj odredbi) ili legitimitet (jer ne postoji životno i razumno opravданje ograničenja prava).

Postoje li radnje koje policija ni u kojem slučaju ne bi smjela poduzimati i za to ih se može pozvati na odgovornost i tražiti sankcije?

Stvar je praktičnog i tehničkog načina provedbe ovlaštenja i temeljnih zadaća policije na temelju odredbi, u prvom redu, Zakona o policijskim poslovima i ovlastima, ali i drugih zakona na koje se upućuje u dijelu pod II. ovog rada. Načelno, policija ima široko definiran krug policijskih poslova i isto tako široko dodijeljen broj i opseg ovlasti, no, u realizaciji su ograničeni legitimnim (razumskim) ciljem postupanja. Ukoliko razgovaramo o praktičnim situacijama intervencija prilikom javnih prosvjeda, tu vrlo izvjesno nailazimo na problem primjene zakonskih i podzakonskih odredbi koje, s jedne strane ovise o profesionalnoj etici svakog policijskog službenika u određenoj situaciji (nažalost i o osobnom uvjerenju, opredjeljenju i svjetonazoru), a s druge strane o nalogu nadređenih u hijerarhijskom sustavu policije.

Koji zakoni nas štite u takvim slučajevima, dakle kada policija krši naša prava na javno okupljanje, javno djelovanje i boravak u javnom prostoru?

Ovo je pitanje detaljno razrađeno pod dijelom II. ovog rada,

no, primarno je riječ o zakonskim i podzakonskim propisima koji reguliraju zadaće i ovlaštenja policije, ali isto tako i prava adresata službenih radnji policije - građana. Dakle, Zakon o javnom okupljanju, Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika, Prekršajni zakon, Zakon o kaznenom postupku, Zakon o policiji, ali čitav niz drugih propisa koji parcijalno i fragmentarno uređuju relacije pojedinca i sustava.

Kako sročiti prosvjedne poruke? U smislu što je važno uzeti u obzir da se ne kvalificira kao ad hominem napad i da nije utuživo.

Na ovo je pitanje teško konkretno odgovoriti. Generalno bi valjalo reći da je granica slobode misli i izražavanja tamo gdje počinje sloboda drugog čovjeka, odnosno ugrožavanje iste slobode. Svakako su zabranjeni svi oblici pozivanja ili poticanja na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti. To je konačno i ustavna odredba. No, s druge strane, i prosvjedne poruke koje ne krše prethodno istaknute civilizacijske dosege i kriterije, mogu biti predmetom privatnih tužbi u kaznenom postupku za kaznena djela protiv časti i ugleda (uvreda i kleveta), odnosno tužbi za naknadu štete u parničnom postupku zbog povrede prava osobnosti, no, to isključivo ovisi o inicijativi adresata određene poruke, odnosno onoga na koga se ona odnosi i u takve se stvari javna tijela, postupajući po službenoj dužnosti, neće miješati. Teško je, stoga, dati uputu o načinu sastavljanja prosvjednih poruka, ali promišljati o kriterijima humora, satire i povjerljivih izvora informiranja o činjenicama koje su u bazi prosvjedne poruke, bilo bi svakako preporučljivo.

Što se događa ako nastavljamo akciju po planu iako nas je zaustavila policija?

Vjerojatno slijedi primjena sredstava prisile i uhićenje zbog prekršaja iz čl. 23. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

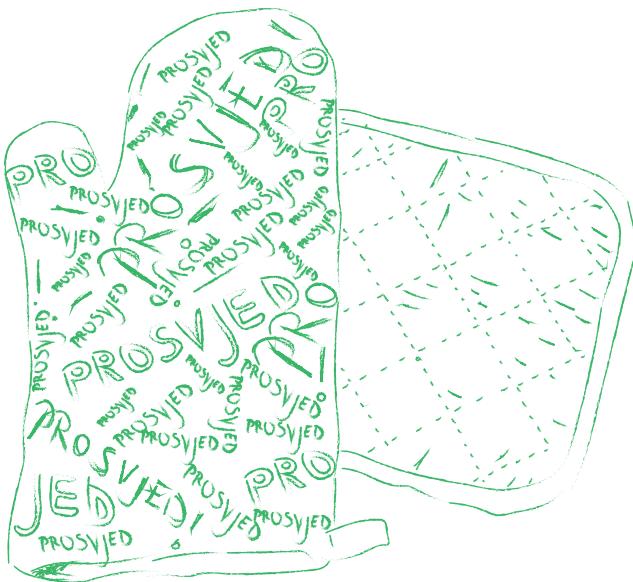

Pitanja su postavljena od strane zainteresiranih aktiviskinja, odgovore je pisao odvjetnik. Informacije u ovom Zineu ne mogu se smatrati stručnim ili pravnim savjetom, ovo su samo naši primjeri dobre prakse. Savjetujemo poduzimanje svih potrebnih mjera predostrožnosti prije uporabe podataka, koje koriste na vlastitu odgovornost.

Popis zakona korištenih za odgovore na ova pitanja, kao i punu verziju uvoda možete pronaći na: <http://bit.ly/PSProsvjeda2020>

ZA
**PROSTOR
RECEPTE**

**Zine je izdan u suradnji s udrugom Rand
(<https://www.rand.hr>).**

Izdavač: udruga PaRiter (<https://pariter.hr>)
Dizajn i prijelom: Studio A na tavi
Tisak: Ana Labudović

Studeni, 2020

Informacije na ovim stranicama ne mogu se smatrati stručnim ili pravnim savjetom, ovo su samo naši primjeri dobre prakse. Savjetujemo poduzimanje svih potrebnih mjera predostrožnosti prije uporabe podataka, koje koristite na vlastitu odgovornost.